

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА**

ДЕМІР УТКАН БАЙКАЛ

УДК : 378.124+377.112.4+371.13178.07

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНО-ТЕОРЕТИЧНОЇ
ПІДГОТОВЛЕНOSTІ СТУДЕНТІВ У ВИЩИХ МУЗИЧНО-
ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ**

13. 00.02 – теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки, України, м. Одеса.

Науковий керівник –

кандидат педагогічних наук, доцент
КЬОН Наталя Георгіївна,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»,
завідувач кафедри теорії музики і вокалу Інституту мистецтв.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, доцент
УСТИМЕНКО-КОСОРИЧ Олена Анатоліївна,
Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка,
директор навчально-наукового Інституту культури і мистецтв, професор кафедри музично-інструментального виконавства;

кандидат педагогічних наук, доцент
ХОРУЖА Олена Вікторівна,
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова,
доцент кафедри теорії та історії музики.

Захист дисертації відбудеться 28 листопада 2016 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 27 жовтня 2016 року.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. І. Паньків

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Характерною ознакою музичного буття сучасного суспільства є стрімке зростання інформаційно-джерельного поля, інноваційно-комунікативних технологій, посилення впливу мас-медіа на художню свідомість, смаки й уподобання молоді, насичення музично-віртуального простору явищами різної художньої якості та досконалості. У зв'язку з цим все більшої гостроти набуває виховання у дітей і молоді системи духовних, художніх цінностей, формування їх інтересів та уподобань, розвитку творчої активності, здатності самостійно й критично мислити (Е. Абдуллоєв, Н. Гуральник, А. Козир, Г. Ніколаї, О. Михайличенко, В. Орлов, О. Олексюк, Г. Падалка, В. Федоришин, В. Шульгіна, О. Щолокова, Д. Юник та ін.) Отже, перед майбутнім вчителем музики постає завдання – оволодіти мистецтвом ефективного педагогічного впливу на школярів, бути спроможним стимулювати в них здатність до переживання, творчого й усвідомленого сприйняття музичних вражень, залучати до активної музичної діяльності.

У вирішенні цього питання важливу роль відіграє якість музично-теоретичної підготовки студентів як чинника, що закладає базу їх успішної навчально-музичної діяльності та підготовки до компетентної праці вчителя музики (Л. Арчажнікова, О. Устименко-Косорич, О. Реброва, О. Ростовський, Г. Побережна, О. Хижна, С. Шип та ін.).

Натомість, як зазначають науковці (Ю. Бичков, А. Болгарський, І. Малашевська, О. Хоружа, Т. Щериця та ін.) та показують спостереження за практикою викладання музики в школі, виховання учнів як освічених музичних аматорів, здатних до сприйняття музичного мистецтва у розмаїтті його інтонаційно-мовленнєвих, жанрових, стильових особливостей, художньої, духовної цінності, забезпечується недостатньо ефективно.

Особливої актуальності набувають питання музично-теоретичної підготовки майбутніх фахівців у країнах, зокрема – у Туреччині, в яких у силу історичних, національно-культурних обставин на цей час ще не склалась розвинена система музично-теоретичної підготовки шкільних вчителів музики, що гальмує вдосконалення їх національної системи музичної освіти з врахуванням надбань світової музичної культури й музичної педагогіки.

Отже, на цей час існують суперечності:

- між потребою суспільства в підвищенні рівня музичної культури учнівської молоді та недостатньою ефективністю загальноосвітньої системи музичного виховання;
- між багатством і розмаїттям історично-стильових, національно-етнічних музичних культур та змістом і методикою підготовки майбутніх вчителів музики на музично-теоретичних заняттях, значною мірою зорієнтованих на засвоєння принципів організації музичної мови обмеженого історико-стильового періоду;
- між існуючою методикою формування на музично-теоретичних заняттях знань, умінь і навичок, що закладають фундамент підготовки вчителів музики на всьому комплексі фахових дисциплін, та недостатньою

готовністю студентів до їх самостійного, гнучкого й творчого застосування у різних навчальних контекстах;

- між метою навчання студентів як компетентних фахівців та обмеженою реалізацією потенційних можливостей музично-теоретичних занять у їх підготовці до виконання властивих вчителю музики функцій.

Зважаючи на існуючі суперечності та недостатню науково-теоретичну розробленість їх вирішення, було визначено тему дисертаційного дослідження: «Методика формування музично-теоретичної підготовленості студентів у вищих музично-педагогічних закладах України».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до комплексної наукової теми: «Методологічні та методичні основи модернізації фахової підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін», що входить до плану Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (державна реєстрація № 0109U000205).

Тему дисертації затверджено на засіданні вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (протокол №10 від 29.05.2014 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати, розробити та експериментально перевірити методику формування музично-теоретичної підготовленості майбутніх вчителів музики.

Об'єкт дослідження – процес музично-теоретичної підготовки студентів вищих музично-педагогічних закладів України.

Предмет дослідження – методика музично-теоретичної підготовки студентів до майбутньої діяльності вчителя музики.

У процесі дослідження поставлені такі **завдання**:

- здійснити аналіз становлення музично-теоретичної освіти, виявити її специфіку, пов'язану з майбутньою фаховою діяльністю студентів;
- визначити сутність та зміст поняття «музично-теоретична підготовленість майбутнього вчителя музики», виявити компонентну структуру музично-теоретичної підготовки студентів музично-педагогічного навчального закладу;
- схарактеризувати наукові підходи, педагогічні принципи та педагогічні умови оптимізації музично-теоретичної підготовки майбутніх вчителів музики;
- виявити критерії, показники і рівні музично-теоретичної підготовленості студентів;
- розробити методи, на засадах яких уможлиблюється вдосконалення музично-теоретичної підготовленості майбутнього вчителя музичного мистецтва;
- перевірити ефективність розробленої й упровадженої експериментальної методики формування музично-теоретичної підготовленості студентів вищих музично-педагогічних закладів України.

Теоретико-методологічною основою дослідження виступають основні концепти методології і філософії освіти та культури, положення про зв'язок теорії і практики у процесі діяльності, сутність мистецтва як специфічної

форми суспільної свідомості (В. Андрущенко, І. Зязюн, М. Каган, Н. Киященко, О. Лосєв, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Сохор, О. Рудницька та ін.); психологічні дослідження, в яких розкриваються внутрішні механізми реалізації особистістю її природних завдатків (М. Блинова, Л. Бочкарьов, Л. Венгер, П. Гальперін, Г. Костюк, Б. Теплов та ін.); базові положення теорії художнього виховання і гносеологічних проблем музично-теоретичної освіти (М. Арановський, Б. Асаф'єв, Г. Вірановський, І. Котляревський, Г. Побережна, Ю. Холопов, С. Шип та ін.); науково-педагогічні дослідження, в яких безпосередньо чи опосередковано розкриваються проблеми формування музично-інтелектуальних і виконавсько-практичних навичок (Н. Гуральник, А. Козир, Г. Ніколаї, О. Ростовський, О. Реброва, В. Федоришин, Д. Юник та ін.); роботи, в яких відбивається специфіка музично-теоретичної підготовки фахівців у різних соціогенних та національно-культурних умовах (Ю. Бичков, Інъ Хань, В. Тюфекчі, О. Михайличенко, Сян Чжао, О. Устименко-Косорич, О. Хоружа, В. Шульгіна та ін.); ідеї інтегративного та історико-стильового підходу у викладанні музично-теоретичних дисциплін (В. Лабунець, О. Нижник, І. Малашевська, В. Радкіна, Г. Побережна, Т. Щериця та ін.); праці з методики викладання окремих дисциплін музично-теоретичного циклу (В. Бобровський, Н. Горюхіна, Г. Виноградов, О. Давидова, Н. Кьон, Л. Мазель, І. Мудролюбова, С. Павлюченко, А. Писаревський, Г. Смаглій, В. Флис та ін.); наукові праці, в яких висвітлюються особливості сучасних світових систем музичної освіти (С. Белецький, П. Беннет, Ю. Бичков, Н. Галямова, В. Коен, Л. Линдстрьом, Т. Мюрао, Г. Макферсон, П. Данбар-Холл, В. Черкасов, Е. Шеве), тенденції полікультурного виховання у таких країнах, як Австралія, Індія, КНР, Туреччина, ідеї визнання самоцінності дитинства (Італія, Японія), примату творчого початку в музичному вихованні (Австралія), спонтанної творчості (Бразилія, країни Південної Африки), а також праці, присвячені актуальним проблемам сучасної турецької музичної педагогіки, що пов'язані із проблемою засвоєння надбань європейської музичної освіти за умов збереження національно-культурної своєрідності й музичних традицій (F. Mizikacı, Millî Eğitim Bakanlığı, Yüksek Danışma Kurulu).

Для досягнення мети та реалізації поставлених завдань використовувався комплекс методів дослідження:

- теоретичних – критичний та порівняльний аналіз даних з філософської, психологічної, педагогічної, музикознавчої, музично-методичної літератури з досліджуваної проблеми, систематизація, класифікація, узагальнення даних спостереження;

- емпіричних – педагогічне тестування, анкетування, узагальнення експертних оцінок, бесіда, спостереження, моделювання педагогічних ситуацій;

- математичних – статистичні методи обробки отриманих діагностичних даних, спрямовані на виявлення динаміки отриманих результатів формувального експерименту, зокрема – встановлення коефіцієнту кореляції за Пірсоном та перевірка значущості отриманих коефіцієнтів кореляції за критерієм Стьюдента.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що *вперше*:

– *виявлено* сутність і структуру музично-теоретичної підготовленості сучасного вчителя музики на засадах визначення її функціонально-компетентнісної зорієнтованості;

– *обґрунтовано* методика формування музично-теоретичної підготовленості студентів, побудовану на засадах взаємного доповнення дедуктивного та індуктивного методів пізнання; ієрархічно-організованого розвитку музичних здібностей; алгоритмізованого й поетапного формування навичок самостійного навчання й творчої активності студентів, формування узагальнених способів навчальної діяльності та їх застосування на музично-теоретичних та інших фахових дисциплінах на засадах координації педагогічних дій; впровадження комплексу дидактичних ігор, сучасних інформаційно-комунікативних та аналогово-цифрових технологій;

– *систематизовано й доповнено* форми організації навчального процесу, засновані на використанні внутрішньо-предметних і міждисциплінарних зв'язків засобами сучасних інноваційних технологій;

– *обґрунтовано* та введено в науковий обіг поняття «міжциклова координація», охарактеризовано засоби її втілення у навчальний процес;

– *уточнено* сутність понять «ідентифікація елементів музичного мовлення», «ізоморфність структури музичних здібностей принципам організації музичного мовлення» та способи їх актуалізації у процесі навчальної діяльності;

– *подальшого розвитку набули* компетентнісний підхід до здійснення музично-теоретичної підготовки вчителя музики; методика розвитку музичних здібностей та формування навичок самостійної навчальної й творчої діяльності студентів на дисциплінах музично-теоретичного циклу.

Практичне значення результатів дослідження полягає в розробці діагностично-критеріального апарату визначення рівня музично-теоретичної підготовленості майбутніх вчителів музики; у втіленні інноваційних засобів організації навчання на засадах внутрішньо-предметних, міждисциплінарних зв'язків та міжциклової координації у комплексі фахових дисциплін навчального плану; у використанні вироблених форм і методів поетапної активізації музично-теоретичного та художнього мислення студентів, що спрямовується на вдосконалення базових форм музично-навчальної діяльності – читання з листа, розучування творів та їх підготовку до виконавства в різноманітних педагогічних контекстах; у застосуванні комплексу завдань рольового, творчого характеру, які забезпечують функціонально-компетентнісну спрямованість змісту навчання на заняттях з музично-теоретичних дисциплін; у втіленні форм і методів музично-теоретичної підготовки майбутніх учителів музики, побудованих на використанні сучасних інформаційно-комунікативних та аудіо-технічних засобів; у застосуванні авторської методики музично-теоретичної підготовки майбутніх вчителів музики та навчальних посібників з сольфеджіо і гармонії у вищих музично-педагогічних закладах у різних соціокультурних умовах (Україна – Туреччина).

Розроблені методичні прийоми і засоби музично-теоретичного навчання можуть використовуватись також у підготовці студентів до музично-виховної роботи у позакласний час, у культурно-освітніх закладах різного типу.

Результати дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (акт про впровадження від 11.04.2016 р. №4384), Національного педагогічного університету імені Драгоманова (акт впровадження від 29.03.2016 р., №07-10/586), Криворізького педагогічного університету (акт впровадження від 18.03.2016 р., №02/02-182/3), університету Ербакана Неджметтіна, м. Конья, Туреччина (свідоцтво про впровадження від 08.03.2016, №46826381-605-Е.7789).

Достовірність результатів дослідження забезпечується методологічною обґрунтованістю його вихідних положень, добром комплексу дослідницьких методів і процедур, адекватних меті та завданням роботи; репрезентативністю вибірки досліджуваних, використанням методів дослідження, адекватних його предмету, меті й завданням; експериментально-дослідною перевіркою ефективності теоретичних положень; поєднанням кількісного і якісного аналізу отриманих даних із застосуванням методів математичної статистики, а також позитивними наслідками впровадження результатів дослідження.

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та методичні положення дисертації обговорювалися на Міжнародному симпозиумі зі змін та нових тенденцій в освіті, м. Конья, Туреччина, 2013 р.; на міжнародних науково-практичних конференціях: «Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики XXI століття» (16-17 жовтня 2014 р.), – Київ, 2014; 1-й Міжнародній науково-практичній конференції молодих учених та студентів «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (16-17 лютого 2015 р.), – Одеса, 2015; «Проблеми інструментального виконавства в умовах сучасної мистецької освіти» (27 квітня 2016 р.), – Умань, 2016; II Міжнародній конференції «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (6-7 жовтня), – Одеса, 2016; на Всеукраїнській науково-практичній конференції «Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі XXI століття» (17-18 березня 2016 р.), – Мукачево, 2016; на щорічних звітних наукових конференціях аспірантів і науковців інституту мистецтв Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського».

Публікації. Результати дослідження висвітлено у 9 одноосібних публікаціях автора, 5 з яких у наукових фахових виданнях України, 2 – у іноземних виданнях, з яких 1 – у науковому періодичному виданні.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел, додатків, викладених на 35 сторінках. Загальний обсяг дисертації складає 226 сторінок. Обсяг основного тексту – 180 сторінок. У роботі подано 15 таблиць, 6 рисунків, що займають 15 сторінок основного

тексту. Список використаних джерел охоплює 242 найменувань, із них – 21 іноземною мовою.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету та завдання, окреслено його методологічну і теоретичну основу, схарактеризовано методи дослідної роботи, висвітлено її наукову новизну та практичне значення, а також наведено дані про апробацію і впровадження результатів експериментальної роботи.

У першому розділі дослідження: «Науково-історичні основи музично-теоретичної підготовки майбутніх учителів музики» розглянуто процес становлення європейської системи музично-теоретичної освіти, сутність поняття «музично-теоретична підготовленість» та її компонентну структуру.

З'ясовано, що становлення музично-теоретичної думки, починаючи з стародавніх часів, відбувалося у двох площинах: загально-філософській та практико-зорієнтованій. На філософському рівні музично-теоретичне пізнання спрямовувалось на виявлення сутності музичного мистецтва як прояву загальносвітових, природних, онтогенетичних закономірностей, осмислення їх глибинних сутнісних властивостей (музично-космологічна концепція мислителів піфагорейської школи, птоломеевська «школа гармоніки»). У дослідженнях другого роду теоретичні пошуки ставали способом узагальнення здобутку «живого» досвіду, музичної практики, викладені у трактатах Аристоксена, Квінтіліана, Бакхія та ін.

Аналіз літературних джерел історіографічного і теоретичного характеру дозволив розглянути особливості світосприйняття, естетико-художніх уявлень, ціннісно-смакових орієнтирів, форм музичної творчості та музично-теоретичних уявлень, що панували в різні культурно-історичні епохи, дослідити процес кристалізації комплексу музично-теоретичних дисциплін та виявити коло цінних для сучасної музичної педагогіки методичних знахідок у підготовці майбутніх музикантів. У їх числі – застосування способів активізації внутрішніх слухових уявлень, музично-мнемонічних прийомів, засобів орієнтації у структурі мелосу за допомогою мануального моделювання звуковисотності за принципом «гвідонової руки», застосування буквених та цифрових позначень руху звуковисотного малюнку), трактування (за М. Дилецьким) п'яти пальців як «живого нотного стану», способи формування навичок гри акомпанементу за партією генерал-басу, а також здатність до самостійного створення варійованих фактурних фігурацій, імпровізації у сольних каденціях, що панували в музичній практиці з середини XVI до початку XIX століття.

Розглянуто процес кристалізації музично-освітньої предметної системи, започаткованої в Середньовіччі в надрах європейської університетської освіти, її значення як базису сучасної музично-теоретичної підготовки професійних музикантів (Т. Ліванова, Р. Грубер, Ю. Холопов).

Схарактеризовано процес становлення музично-теоретичної освіти в Україні, пов'язаний з розповсюдженням християнства та знаменного розспіву, діяльністю церковних і монастирських шкіл. Відзначено внесок Острозької слов'яно-греко-латинської колегії, «братських шкіл», Києво-Могилянської академії, здобуток видатного науковця й засновника музично-теоретичної думки в Україні, Миколи Дилецького, Глухівської співочої школи у розвиток музично-теоретичних уявлень та розробку методики музичної освіти (В. Іванов, М. Гордійчук, Я. Ісаєвич, І. Мицько, О. Стрихар та ін.).

Доведено видатну роль фундаторів сучасної української музичної освіти – М. Лисенка, М. Леонтовича, С. Людкевича, Ф. Колесси, їх послідовників – К. Стеценка, Л. Ревуцького, В. Флиса, К. Квітки, П. Козицького, С. Протопопова, В. Писаревського, Б. Яворського, діячів другої половини ХХ – початку ХХІ століття – Г. Вірановського, Н. Герасимової-Персидської, Н. Горюхіної, Л. Диса, І. Котляревського, І. Ляшенка, О. Сокола та ін., праці яких спрямовувались на виявлення інтонаційно-мовленневих, жанрово-стильових особливостей українського музичного мистецтва, розробку теорії музичних систем, вдосконалення методики викладання музично-теоретичних дисциплін у ВНЗ України.

Здійснено аналіз перспективних тенденцій у сучасній світовій музично-педагогічній освіті, до яких віднесено: поєднання етнокультурної спрямованості та полікультурної орієнтації у змісті загального музичного виховання; посилення уваги до музично-творчого розвитку школярів; системне залучення учнів до колективного музикування; зростання ролі інформаційних технологій як засобу індивідуалізованої та різновекторної музичної освіти й художньо-особистісного виховання.

Розглянуто доцільність засвоєння студентами на заняттях з теоретичних дисциплін методичних засобів, відомих із світового досвіду музичного виховання школярів, зокрема: розвитку ладового слуху із застосуванням модифікованої болгарської «стовбиці», організації імпровізаційно-мелодійних та ритмово-тембрових вправ, включення в дидактично-ігрову, рухово-ритмову діяльність, спрямовану на засвоєння елементів музичної грамоти тощо.

Досліджено співвідношення музично-теоретичної науки та практики її засвоєння у підготовці музикантів різного профілю. Музично-теоретична наука розглядається як складова загального музикознавства, що являє собою систему знань про сутність музичних явищ і законів їх розвитку у соціальному вимірі (Ю. Холопов). Визначено специфіку музично-теоретичного навчання, яка полягає у цілеспрямованому відборі та викладі цих знань, донесенні до свідомості студентів ґрунтовних положень музичної теорії та їх актуалізації у навчально-практичних формах, доцільних з погляду дидактики, логіки засвоєння та завдань, відповідних змісту діяльності майбутнього вчителя музики (С. Шип).

Акцентовано увагу на значущості усвідомлення студентами фундаментальної ролі музично-теоретичної підготовки в досягненні успіху в

навчальній та майбутній фаховій діяльності, у творчій самореалізації, підвищенні фахового іміджу й конкурентоспроможності.

Визначено сутність музично-теоретичної підготовленості майбутнього вчителя музики, під якою розуміється сформованість *умотивованого й відповідального ставлення до музично-теоретичної освіти, оволодіння студентів системою ґрунтовних музично-теоретичних знань, понять та узагальнених способів їх самостійного й гнучкого застосування в музично-навчальній, виконавсько-творчій, методико-практичній та фахово-компетентній діяльності, у процесі фахового самовдосконалення.*

Змістове наповнення музично-теоретичної освіти майбутніх учителів музики визначається з урахуванням функціональних завдань, покладених на сучасного вчителя музики та фахових компетенцій, якими він має володіти.

До головних функцій учителя музики віднесено: просвітницьку, яка полягає у прищепленні школярам любові до музики, вихованні їх музичного сприйняття, смаків і уподобань; виконавсько-презентаційну, що охоплює здатність вчителя до власної музично-виконавської діяльності; музично-розвивальну, яка проявляється у здатності вдосконалювати сенсорно-перцептивні й творчі здібності школярів; виконавсько-виховну, яка стосується вміння фахівця прищеплювати школярам навички інтонаційно досконалого та виразного, художньо-змістового музикування (переважно - у співі); освітньо-теоретичну, яка має забезпечувати формування у школярів елементарної музичної грамотності.

З врахуванням зазначеного було встановлено структурні компоненти музично-теоретичної підготовленості студентів, а саме: мотиваційно-рефлексивний; перцептивно-діяльнісний; пізнавально-когнітивний; виконавсько-формувальний; методико-практичний; інтегративно-творчий, які в сукупності забезпечують підготовленість студентів до успішного навчання, майбутньої праці та здатність до фахового самовдосконалення.

У другому розділі *«Науково-методичні засади музично-теоретичної підготовки майбутніх вчителів музики»* схарактеризовано наукові підходи, принципи й педагогічні умови оптимізації музично-теоретичної підготовленості майбутніх вчителів музики, обґрунтовано модель експериментальної методики музично-теоретичної підготовки студентів, що представлена на рис. 1.

Методологічною базою дослідження обрано особистісно-орієнтований, системний, технологічний, функціонально-компетентнісний підходи, які обумовлюють урахування індивідуальності студентів як активних особистостей, значущість досягнення цілісності у різновекторних компонентах педагогічного впливу, використання переваг алгоритмізації навчального процесу як умови досягнення гарантованих результатів, що складають базу компетентного виконання властивих майбутньому вчителю функцій.

Обґрунтовано принципи оптимізації музично-теоретичної підготовки майбутніх фахівців, до яких віднесено: принцип наукової достовірності й

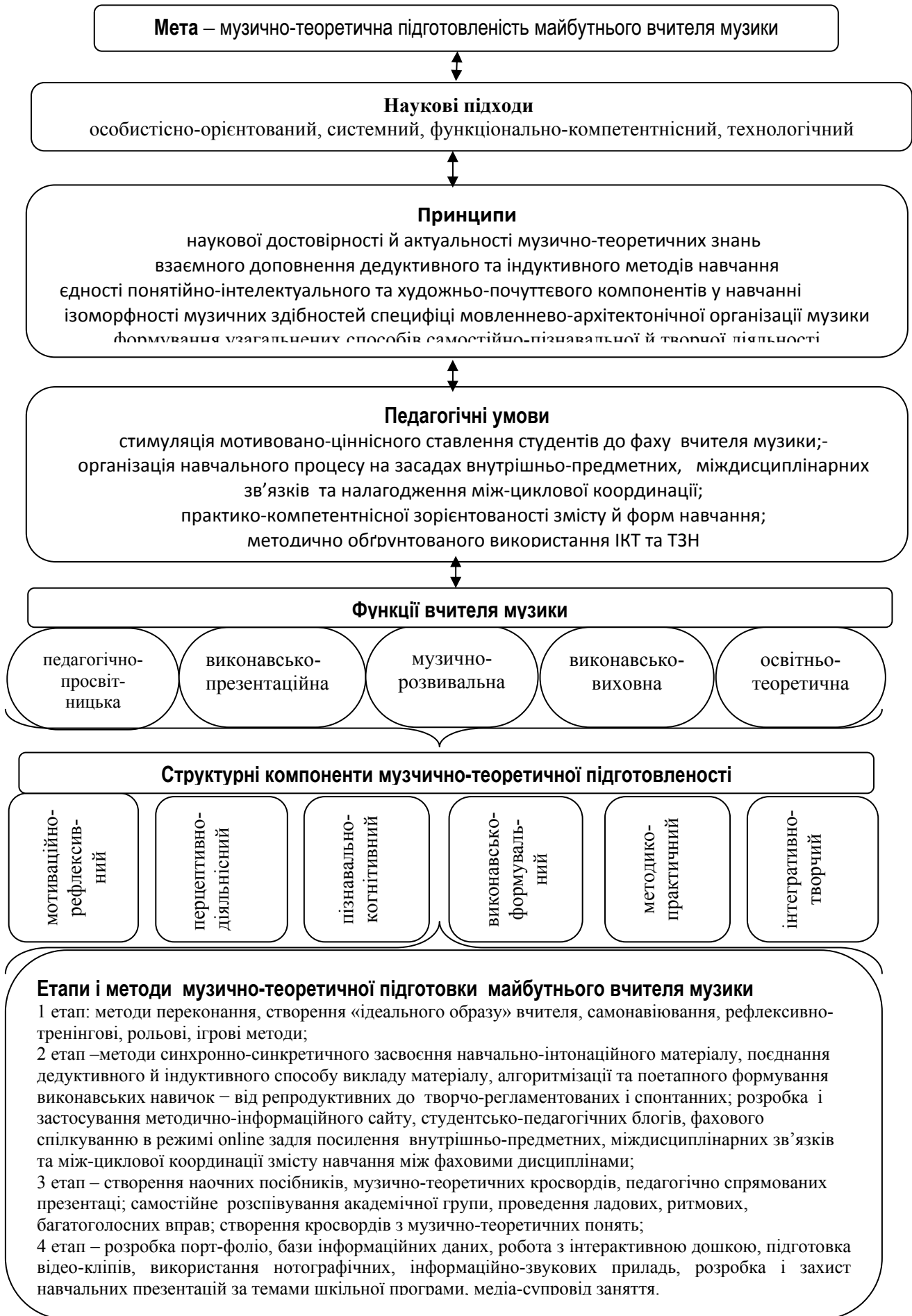

Рис. 1. Модель музично-теоретичної підготовки студентів

актуальності музично-теоретичних знань; принцип взаємного доповнення дедуктивного та індуктивного методів навчання як чинника поглиблення ґрунтовності музично-теоретичних знань та їх зв'язку із практичним музикуванням; принцип єдності понятійно-інтелектуального та художньо-почуттєвого компонентів у навчальних формах діяльності, як важливого шляху зняття певного формалізму у викладанні дисциплін цього циклу; принцип ізоморфності музичних здібностей музично-мовленнєвим та структурно-архітектонічним особливостям організації музичного мистецтва як основи їх системного розвитку; принцип цілеспрямованого формування узагальнених способів самостійно-пізнавальної й творчої діяльності, що забезпечують здатність до гнучкого застосування ЗУН у різноманітних формах навчально-самостійної, методико-практичної діяльності, у фаховому самовдосконаленні.

Педагогічними умовами, які мають забезпечити успішність впровадження експериментальної методики, були визначені: стимуляція мотивовано-ціннісного ставлення студентів до оволодіння фахом вчителя музики; організація навчального процесу на засадах внутрішньо-предметних, міждисциплінарних зв'язків та налагодження міжциклової координації; посилення практико-зорієнтованої спрямованості змісту й форм навчання; використання інновацій, побудованих на методично-доцільних формах застосування сучасних інформаційно-комунікативних технологій та технічних (аудіо-, відео-цифрових, аналогових) засобів навчання.

Обґрунтовано комплекс організаційних форм та методів педагогічного впливу на процес оптимізації музично-теоретичної підготовленості студентів відповідно завданням досвідної роботи. На першому етапі головними слугували методи переконання, створення «ідеального образу» вчителя, рефлексивно-тренінгові, рольові, ігрові методи. На другому етапі увага концентрувалась на вдосконаленні навчального процесу на засадах вдосконалення навчальних програм, проведення студентсько-педагогічних нарад з проблем актуалізації змістових зв'язків між музично-теоретичними та іншими фаховими дисциплінами, налагоджувалось фахове спілкування в режимі online. На третьому етапі головна увага приділялась формуванню виконавських і творчих навичок, важливих у діяльності вчителя музики: вміння виразно й грамотно виконувати незнайому мелодію з акомпанементом, аранжувати мелодію, імпровізувати й створювати акомпанемент, розробляти наочні посібники, музично-теоретичні кросворди, самостійно здійснювати у квазі-шкільних ситуаціях розспівування академічної групи, ладіві, ритмові, багатоголосні інтонаційні вправи. На четвертому етапі задля вдосконалення у студентів навичок самостійної та творчо-методичної роботи широко застосовувались можливості Інтернету, комп'ютерних презентаційних та обчислювальних програм, нотографічні, інформаційно-звукові приладдя, за допомогою яких створювались початкові презентації, аудіо-записи, відео-кліпи, комп'ютерне аранжування.

У третьому розділі – *«Експериментальне дослідження процесу музично-теоретичної підготовки майбутніх учителів музики»* схарактеризовано

сутнісно-змістові етапи експериментальної роботи, здійснено аналіз, інтерпретацію та узагальнення отриманих результатів

Експериментально-дослідна робота охоплювала пропедевтичний констатувальний, формувальний і підсумковий етапи науково-педагогічного пошуку. На пропедевтичному етапі здійснювались добір і апробація діагностичних та формувальних методик, апробація та систематизація навчальних завдань і музичного матеріалу; проводилась консультативна робота із складом викладачів, які брали участь у формувальному експерименті.

На констатувальному етапі було здійснено діагностичний зріз, в основу якого було покладено такі показники й критерії:

– *аксіологічно-мобілізаційний критерій*, за яким виявлялась ступінь свідомої умотивованості студентів щодо значущості власної музично-теоретичної підготовки, з показниками: характер особистісного ставлення студентів до процесу занять; ступінь відповідальності до виконання завдань з музично-теоретичних дисциплін; міра активності в поза-навчальних формах діяльності музично-теоретичного характеру;

музично-розвивальний, який засвідчує міру сформованості перцептивних властивостей студентів та їх вміння діяти на засадах сформованих слухових уявлень, показниками якого слугували прояв здатності до диференційованого сприйняття елементів музичного мовлення; наявність вміння оперувати внутрішніми слуховими уявленнями; міра розвитку вокального слуху;

– *інформаційно-понятійний критерій*, який свідчив про стан музично-теоретичної ерудованості студентів з показниками – ступінь володіння студентів комплексом базових музично-теоретичних знань і понять; міра володіння музичною термінологією, важливою у діяльності вчителя музики; здатність аналізувати та інтерпретувати у вербальній формі музичні явища;

– *виконавсько-контекстний критерій*, який свідчив про міру вміння студентів застосовувати набуті навички у різноманітних навчальних і практико-орієнтованих ситуаціях; показниками його сформованості слугували ступінь довільності оперування слуховими уявленнями у сольфеджуванні «з листа»; прояв здатності застосовувати музично-теоретичні знання під час розучування твору; міра успішності в застосуванні мнемонічно-мисленневих прийомів під час вивчення твору напам'ять;

– *освітньо-теоретичний критерій* відображав готовність студентів застосовувати свої музично-теоретичні знання у процесі майбутньої педагогічної діяльності з показниками – здатність визначати й характеризувати головні причинно-наслідувальні зв'язки між характером музичного образу та засобами його інтонаційного й виконавсько-виразного втілення; міра володіння музичними поняттями, які мають застосовуватись на уроках музики і формуються на музично-теоретичних заняттях; ступінь усвідомлення сутності й способів формування музичної грамотності у школярів;

– *творчо-продуктивний критерій*, що відображав міру здатності студентів до самостійного створення феноменів музичного та музично-педагогічного характеру, досліджувався за показниками: ступінь володіння навичками

творчого музикування; міра здатності до педагогічної творчості; ступінь володіння інноваційними технічними засобами навчання й викладання на уроках музики.

На засадах якісного аналізу результатів діагностики було виділено чотири рівні музично-теоретичної підготовленості студентів: інноваційно-продуктивний, самостійно-продуктивний, самостійно-репродуктивний та репродуктивно-наслідувальний.

Найвищий, інноваційно-продуктивний рівень музично-теоретичної підготовленості був властивий студентам, які усвідомлювали значущість музично-теоретичної підготовки для успішності музичної діяльності, характеризувались всебічно розвиненими музичними здібностями, були спроможні ідентифікувати за слухом та у нотному тексті елементи музичної мови і якісно та виразно сольфеджували; застосовували набуті теоретичні знання в інструментальних видах музикування завдяки здатності до адекватно-художньої інтерпретації елементів музичної мови у процесі сприйняття та виконання музичних фрагментів, володіли навичками імпровізації, створення акомпанементу, сучасними інформаційно-комунікативними засобами навчання, проявляли активність у збагаченні своїх можливостей. До цієї групи було віднесено всього 3,7% студентів.

Рівень самостійно-продуктивної підготовленості продемонструвало 19,8% студентів. Респонденти цієї групи відповідально ставились до музично-теоретичної підготовки, мали в цілому розвинені музичні здібності, володіли музично-теоретичними знаннями, натомість не завжди успішно застосовували їх у навчальних формах діяльності, що приводило до помилок у відтворенні музичного тексту; творчі прояви цих студентів були дещо одноманітними за характером; у процесі навчання вони застосовували, переважно, найбільш розповсюджені інформаційно-комунікативні технології.

До самостійно-репродуктивного рівня було віднесено 32,2% студентів. Вони проявляли нестійкий інтерес до музично-теоретичних занять, їх музичні здібності були розвинені нерівномірно; у процесі самостійно-навчальної діяльності ці респонденти допускали незначні похибки, у творчих завданнях потребували допомоги викладача. Студенти цієї групи були обізнані із сучасними інноваційними технологіями, натомість використовували їх тільки за вимогами викладача, задля отримання мінімально-необхідної навчальної інформації.

Найнижчий, репродуктивно-наслідувальний рівень, було виявлено у 44,2% респондентів. Вони проявляли байдуже або негативне ставлення до музично-теоретичних занять, їх музичні здібності були розвинені нерівномірно; музично-теоретичні знання респондентів цієї групи носили обмежений, нерідко – формальний характер, вони майже не застосовували їх у процесі роботи над навчальним репертуаром; у процесі виконання діагностичних завдань, які потребували самостійності й творчої активності, ці студенти потребували додаткових роз'яснень і допомоги експериментатора, були нездатні імпровізувати, добирати акомпанемент, не проявляли зацікавленість до

оволодіння інноваційними технологіями в навчанні, хоча Інтернетом у більшості користувались.

Отже, аналіз даних діагностики засвідчив, що у стані музично-теоретичної підготовленості студентів-першокурсників переважав самостійно-репродуктивний та репродуктивно-наслідувальний рівні, на яких у сукупності було виявлено 76,4% респондентів.

Формувальний експеримент здійснювався за чотирма етапами.

На першому етапі активізувалось позитивне, мотиваційно-рефлексивне, ціннісне ставлення студентів до власної музично-теоретичної підготовки. Провідна роль відводилась спонукальним, заохочувальним методам: створенню «ідеального образу» вчителя, самонавіюванню, переконанню, іграм-змаганням, а також рефлексивно-тренінговим методикам – відстроченому аналізу та самоаналізу із застосуванням мультимедійного супроводу занять; самооцінці й перехресному оцінюванню студентами теоретичних знань і практичних вмінь за обумовленими критеріями.

На другому етапі головна увага приділялась розвитку музично-перцептивних здібностей студентів, вдосконаленню їх пізнавально-когнітивної підготовленості до навчально-музичної, зокрема – виконавської діяльності. Значна частка завдань спрямовувались на формування комплексу музично-теоретичних знань та навичок, які відіграють фундаментальну роль у читанні з листа, аналізі й розучуванні тексту творів, їх підготовці до художнього виконання та вивченні напам'ять. Важливу роль у цьому процесі відігравали: поєднання дедуктивного й індуктивного методів музично-теоретичного пізнання; метод синхронно-синкретичного засвоєння інтонаційного матеріалу; алгоритмізація та поетапне засвоєння інтонаційного матеріалу і навичок його виконання – від репродуктивних до творчо-регламентованих та спонтанно-цілісних форм музикування.

Суттєва увага надавалась удосконаленню навчального процесу на засадах організації внутрішньо-предметних, міждисциплінарних зв'язків та міжциклової координації змісту навчання між музично-теоретичними та іншими фаховими дисциплінами. Задля цього були розроблені додатки до робочих програм з музично-теоретичних дисциплін та методичні рекомендації з описом форм і способів налагодження міжпредметної координації, які обговорювались на методичних засіданнях. Збагачувались також форми і способи педагогічного спілкування завдяки включенню педагогів у Інтернет-конференції, спілкуванню в педагогічних блогах та online, застосуванню «хмарних» технологій, розробці сайту з актуальними методичними матеріалами; створенню навчальних відео-записів та їх викладу в соціальних мережах.

Третій етап спрямовувався на посилення методико-практичної підготовки студентів, її орієнтацію на зміст майбутньої фахової діяльності, вдосконалення у студентів навичок інтегративно-творчого характеру. Провідну роль на цьому етапі відігравали заняття з аналізу музичних творів і впроваджені на кафедрі теорії музики і вокалу ПНПУ імені К. Д. Ушинського інноваційно-інтеграційної дисципліни «Аранжування та імпровізація», в межах якої досягався синтез всіх

набутих навичок і вмінь за рахунок їх втілення у цілісно-творчих формах музикування.

Головними методами педагогічної роботи слугували: розробка анотацій і відео-презентацій до творів з шкільної програми, їх захист в «умовно-шкільній» ситуації; рольові ігри на самостійне проведення студентами ладових, багатоголосних ритмових вправ; диктант-запис пісень у реальному звучанні з їх наступним аранжуванням; імпровізація й транспонування акомпанементу до вправ-розспівів і шкільного пісенного репертуару; створення ритмових партитур; самостійна розробка студентами наочних посібників, кросвордів з музично-теоретичних понять тощо.

У експериментальних завданнях *четвертого етапу* у студентів збагачувались навички самостійної та творчої діяльності на засадах застосування новітніх технологій. Так, з метою вдосконалення навичок самоорганізації і здатності до систематизації набутих ЗУН, студентів навчали створювати порт-фоліо, бази теоретико-інформативних та музичних даних, залучали до мелодичних імпровізацій під фонограму – «мінусовку» за типом караоке «-1»; спеціальний комплекс завдань спрямовувався на підготовку студентів до застосовування інноваційних методик у процесі педагогічної практики (медіа-супровід уроку, робота з інтерактивною дошкою, використання нотографічних, інформаційно-звукових приладь).

Аналіз результатів, отриманих у прикінцево-діагностичному зрізі та їх статистична обробка дозволили встановити, що студенти, які навчались за експериментальною методикою, досягли значних успіхів у своїй музично-теоретичній підготовці: кількість респондентів, що знаходилась на інноваційно-креативному рівні, у ЕГ склала 19,1%, що на 10,9% більше, чим у КГ. На самостійно-продуктивному рівні в ЕГ було виявлено 47,2% студентів, а в КГ – 30,2%, тобто на 17,0% менше. На самостійно-репродуктивному рівні в ЕГ було виявлено 32,4% респондентів і 40,4% у КГ, а на репродуктивно-наслідувальному в ЕГ залишилось 4,7% респондентів, у той час, як у КГ їх чисельність дорівнювала 21,5%, тобто – тільки на 10,0% менше, чим у першому зрізі.

Навчання на основі експериментальної методики позитивно відбилась на усвідомленні студентами значущості їх музично-теоретичної підготовленості в оволодінні змістом навчання й досягненні успіху в майбутній фаховій діяльності; у студентів ЕГ суттєво збагатились музична ерудиція та методична обізнаність, розвилися їх музично-сенсорні здібності, музична пам'ять, внутрішні слухові уявлення, удосконалилось володіння навичками читання з листа й розучування творів, здатність до творчого музикування. Більшість студентів з ЕГ оволоділа методиками застосування сучасних ТЗН та ІКТ у самостійній навчальній діяльності; суттєво підвищилась готовність студентів до викладання уроків музики на педагогічній практиці.

З метою виявлення статистичної залежності між рівнем музично-теоретичної підготовленості студентів та ступенем сформованості її компонентів, застосовувався метод встановлення коефіцієнту кореляції Пірсона

за загальною формулою:

$$r_{xy} = \frac{\sum_{i=1}^N (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^N (x_i - \bar{x})^2 \sum_{i=1}^N (y_i - \bar{y})^2}},$$

де: X_i – значення незалежної змінної; Y_i – значення залежної змінної; \bar{X} – середнє значення незалежної змінної; \bar{Y} – середнє значення залежної змінної; n – кількість спостережень. Крім того, було здійснено перевірку значущості отриманих коефіцієнтів кореляції за критерієм Стюдента.

Проведений кореляційний аналіз підтвердив, що зазначені компоненти музично-теоретичної підготовленості майбутніх вчителів музики є значущими, а їх зв'язок – відчутним. Найбільш високий коефіцієнт кореляції між рівнем музично-теоретичної підготовленості студентів та її структурними складовими проявився щодо перцептивно-діяльнісного (0,853), методико-практичного (0,850) та виконавсько-формуального (0,832) компонентів, що свідчить про їх важливу роль у загальному процесі. Отже, наведені діагностичні дані експериментально підтвердили дієвість висунутих у дослідженні припущень та ефективність запропонованої формуальної методики, що дає підстави стверджувати про доцільність її використання і впровадження у практику музично-теоретичної підготовки у вищих навчально-педагогічних закладах.

ВИСНОВКИ

У дисертації викладено результати теоретичного узагальнення та практичного вирішення актуальної для сучасної музично-педагогічної освіти проблеми оптимізації музично-теоретичної підготовленості майбутніх вчителів музики. Результати дисертаційного дослідження засвідчили успішність вирішення поставлених завдань і дали підстави зробити наступні висновки.

1. Актуальність досліджуваної теми зумовлена зростанням вимог суспільства до виховання школярів як освічених музичних аматорів, суперечностями, які склалися між культурно-освітніми вимогами сучасності та недостатньою ефективністю загальноосвітньої системи музичного виховання, між багатовекторністю історично-стильових, національно-етнічних музичних культур, плюралістично-різноманітного розвитку сучасного мистецтва та змістом підготовки майбутніх вчителів музики на музично-теоретичних заняттях, який будуються значною мірою на обмеженому інтонаційно-стильовому матеріалі; між існуючою методикою формування комплексу ЗУН та недостатньою готовністю студентів до їх самостійного, гнучкого й творчого застосування у навчальному й фахово зумовленому контекстах.

На основі аналізу науково-методичних джерел визначено найбільш суттєві досягнення у світовій системі музично-теоретичної освіти та головні напрямки вдосконалення музично-теоретичної підготовленості студентів у ВНЗ України, які полягають у виявленні системної природи спеціальних музичних здібностей,

психофізіологічних закономірностей вдосконалення музичного сприйняття і виконавства; розвитку художнього, музично-теоретичного мислення; особливостей організації музичного мовлення та методики аналізу й інтерпретації музичних творів; формування навичок художньо-досконалого й творчого музикування; впровадження інтегративного та історико-стильового підходу у викладанні музично-теоретичних дисциплін; визначення специфіки музично-теоретичної підготовки фахівців у різних соціогенних та національно-культурних умовах.

Схарактеризовано перспективні тенденції сучасної світової музично-педагогічної практики, які мають враховуватись у процесі музично-теоретичної підготовки майбутніх фахівців, зокрема – поєднання етнокультурної спрямованості та полікультурної орієнтації у змісті загального музичного виховання; посилення уваги до системного включення школярів у різноманітні форми колективного музикування, стимуляція їх спонтанно-творчих проявів; застосування сучасних інформаційних технологій як засобу поглиблення та індивідуалізації музичної освіти, збагачення можливостей музично-художнього виховання й творчого розвитку особистості.

2. Визначено сутність музично-теоретичної підготовленості студентів, під якою розуміється усвідомленість студентами значущості музично-теоретичної освіти для досягнення успіху в навчальній та майбутній фаховій діяльності, володіння системою ґрунтовних музично-теоретичних знань і понять в єдності з навичками їх самостійного і гнучкого застосування в музично-пізнавальній, виконавській, творчій, методико-практичній діяльності, у процесі фахового самовдосконалення.

Встановлено структуру музично-теоретичної підготовленості в єдності мотиваційно-рефлексивного, перцептивно-діяльнісного, пізнавально-когнітивного, виконавсько-формуваального, методико-практичного, інтегративно-творчого компонентів.

3. Обґрунтовано значущість для організації наукового пошуку обраних методологічних підходів – особистісно-діяльнісного, системного, функціонально-компетентісного, технологічного.

Схарактеризовано педагогічні принципи оптимізації музично-теоретичної підготовленості студентів: наукової достовірності й актуальності музично-теоретичних знань; взаємного доповнення дедуктивного та індуктивного методів музично-теоретичної підготовки; єдності понятійно-інтелектуального та художньо-почуттєвого компонентів у навчальних формах діяльності; ізоморфності музичних здібностей музично-мовленнєвим та структурно-архітектонічним особливостям організації музичного мистецтва; цілеспрямованого формування узагальнених способів самостійно-пізнавальної й творчої діяльності як основи самоефективності студентів у навчально-самостійній, методико-практичній діяльності, у процесі фахового самовдосконалення.

Виявлено педагогічні умови оптимізації музично-теоретичної підготовленості студентів: розвинене мотивовано-ціннісне ставлення студентів

до оволодіння фахом вчителя музики; організацію навчального процесу на засадах внутрішньо-предметних, міждисциплінарних зв'язків та налагодження міжциклової координації; посилення практико-орієнтованої спрямованості змісту й форм навчання на музично-теоретичних дисциплінах; застосування технологій, побудованих на методично обґрунтованих формах втілення сучасних ІКТ та ТЗН у навчальний процес.

4. Розроблено діагностичну методику виявлення рівнів музично-теоретичної підготовленості майбутніх вчителів музики, критерії їх сформованості: аксіологічно-мобілізаційний, музично-розвивальний, інформаційно-понятійний, виконавсько-контекстний, освітньо-теоретичний, творчо-продуктивний.

Визначено чотири рівні музично-теоретичної підготовленості студентів: пошуково-інноваційний, самостійно-продуктивний, самостійно-репродуктивний, репродуктивно-наслідувальний. Сутнісні характеристики рівнів відображали ступінь умотивованості, самостійності й творчої активності студентів, володіння комплексом виконавських навичок репродуктивного, інтерпретаційного, творчо-продуктивного характеру та здатність їх застосовувати у самостійній навчальній і в умовно-педагогічній діяльності.

6. Розроблено експериментальну методику, яка впроваджувалась за чотирма етапами. На першому *етані* головними слугували методи, які стимулювали зацікавленість студентів своїм фахом, усвідомлення ними ролі музично-теоретичної освіти у цьому процесі, а також методики, спрямовані на вдосконалення фахової рефлексії. На *другому етапі* головна увага приділялась знанням і навичкам, які відіграють фундаментальну роль у навчально-музичній діяльності студентів. *Третій етап* спрямовувався на формування навичок і вмінь, які уможливають досягнення студентами компетентності у майбутній практичній діяльності. На *четвертому етапі* експерименту увага акцентувалась на оволодінні студентів сучасними інформаційно-комунікативними технологіями та навичками роботи із музично-технічними засобами з метою оптимізації їх самостійної навчальної діяльності та підготовки до впровадження інноваційних методів музичного виховання в майбутній педагогічній практиці.

Аналіз результатів прикінцевого зрізу дозволив встановити, що навчання на основі експериментальної методики позитивно відбилось на усвідомленні студентами значущості їх музично-теоретичної підготовки для їх саморозвитку, навчальної та майбутньої фахової діяльності, оптимізувало вдосконалення музично-слухових здібностей та здатність оперувати внутрішніми слуховими уявленнями, якість володіння навичками читання з листа, розучування творів, самостійного і творчого музикування, збагатило їх музичний і знанієво-теоретичний тезаурус, навички застосування сучасних інформаційно-комунікативних технологій у фахово-зорієнтованих формах діяльності.

Статистична обробка отриманих даних показала, що найвищого, інноваційно-продуктивного, рівня музично-теоретично-підготовленості в ЕГ досягло 26,5% студентів (у КГ – 10,7%), на самостійно-продуктивному рівні було виявлено 47,0% (у КГ – 27,6%), на самостійно-репродуктивному та

репродуктивно-наслідувальному рівнях залишилось відповідно 21,2% та 5,2% учасників експериментальної групи (у КГ їх кількість дорівнювала 39,1% та 22,4%).

Ефективність застосованих методів музично-теоретичної підготовки студентів підтверджена результатами прикінцевої діагностики, даними, отриманими в результаті їх аналізу засобами математичної статистики.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів музично-теоретичної підготовленості студентів вищих педагогічних навчальних закладів: подальшої розробки потребує проблема посилення зв'язку між музично-теоретичною та психологічно-методичною освітою студентів, із змістом дисциплін методико-практичного циклу; питання активізації музично-творчої діяльності студентів на засадах використання сучасних технологій.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Демір У. Б. Технологічний підхід до музично-теоретичної підготовки майбутнього вчителя музики у вищому музично-педагогічному навчальному закладі / У. Б. Демір // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К. Д. Ушинського: зб. наук. пр. №9-10. – Одеса, 2014. – С. 40-45.

2. Демір У. Б. Педагогічні умови підвищення ефективності музично-теоретичної освіти в підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва / У. Б. Демір // Наука і освіта: науково-практ. журнал ПНЦ АПН України. – Одеса, 2015. – №2/СХХХІ. – С. 15-20.

3. Демир У. Б. Методологические подходы и педагогические принципы музыкально-теоретической подготовки турецких студентов – будущих учителей музыки в ВУЗах Украины / У. Б. Демір // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Зб. наук. пр. – Вип. 18 (23). – К.: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2015. – С. 310-314

4. Демір У. Б. Досвід впровадження міждисциплінарної координації у практику підготовки майбутніх учителів музики. – Суми. ВСТАВИТЬ ДАННЫЕ.

5. Демир У. Б. Оптимизация музыкально-теоретической подготовки учителей музыки в Украине. / М. І. Демір // European Applied Sciences / ch. red. Marina Savtschenko. – Stuttgart, Germany: ORT Publishing, 2016. – №2. – 104 p. – P. 28-30.

6. Демір У. Б. Технологічний підхід до музично-теоретичної підготовки майбутнього вчителя музики: матеріали та тези 1 Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів [«Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства»], (16-17 лютого 2015 р.), – Одеса, 2015. – С. 47-48.

7. Demir Utkan Baykal. Halk müzikleri ile solfej. – Eğitim Yayınevi, Konya, 2014. – 283 с.

8. Демір У. Б. Досвід виконавсько-інструментальної підготовки майбутніх вчителів музики на засадах міждисциплінарних зав'язків та міжциклової координації: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції [«Проблеми інструментального виконавства в умовах сучасної мистецької освіти»], (м. Умань, 25 квітня 2016 р.) / [ред. кол. : Устименко-Косоріч О. А. (головн. ред.) та ін.]. – Умань : ФОП Жовтий О. О., 2016. – С. 36-39.

9. Демір У. Б. Функції музично-теоретичної освіти у фаховій підготовці майбутніх вчителів музики / У. Б. Демір // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. – Випуск 4(111). – Серія : Педагогіка. – Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2016. – С. 27-32.

АНОТАЦІЇ

Демір Уткан Байкал. Методика формування музично-теоретичної підготовленості студентів у вищих музично-педагогічних закладах України. — Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2016.

У дисертації здійснено ретроспективний аналіз становлення музично-теоретичної освіти в європейському культурному просторі, схарактеризовано основні етапи розвитку української системи музично-теоретичної підготовки вчителя музики. Розкрито сутність поняття «музично-теоретична підготовленість», схарактеризовано структуру музично-теоретичної підготовки майбутніх вчителів музики в єдності мотиваційно-рефлексивного, перцептивно-діяльнісного, пізнавально-когнітивного, виконавсько-формульовального, методико-практичного, інтегративно-творчого компонентів.

Представлено методичну модель формування музично-теоретичної підготовленості студентів як цілісної дидактичної системи взаємопов'язаних принципів, педагогічних умов, методів, організаційних форм, навчальних завдань, наочних посібників, застосування яких уможливило вирішення завдань дослідження.

Доведено, що застосування експериментальної методичної моделі забезпечило оптимальний рівень музично-теоретичної підготовленості майбутніх вчителів музики.

Ключові слова: вчитель музики, музично-теоретична підготовка, функції та компетенції вчителя музики, міжпредметні зв'язки, міждисциплінарна координація, інноваційні технології.

Демир Уткан Байкал. Методика формирования музыкально-теоретической подготовки студентов в высших музыкально-педагогических заведениях Украины. - Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2016.

В диссертации осуществлен ретроспективный анализ становления музыкально-теоретической системы образования в европейском культурном пространстве, охарактеризованы основные этапы развития украинской системы музыкально-теоретической подготовки учителя музыки.

Охарактеризованы перспективные тенденции современной мировой музыкально-педагогической практики – сочетание этнокультурной направленности и поликультурной ориентации в содержании общего музыкального воспитания; музыкально-творческое развитие школьников; их системное вовлечение в различные формы коллективного музицирования; применение современных информационных технологий как средства индивидуализации и углубления художественно-личностного воспитания и творческого развития личности в процессе музыкального воспитания.

Раскрыта сущность понятия «музыкально-теоретическая подготовка» и структура музыкально-теоретической подготовки будущих учителей музыки, охарактеризована диагностическая методика выявления уровней музыкально-теоретической подготовки будущих учителей музыки.

Представлена методическая модель формирования музыкально-теоретической подготовленности студентов как целостной дидактической системы взаимосвязанных принципов, педагогических условий, методов, организационных форм, наглядных пособий, применение которых обеспечило решение заданий исследования.

Охарактеризованы процесс и результаты опытной работы, представляющие собой последовательную реализацию педагогических условий оптимизации музыкально теоретической подготовленности будущих учителей музыки, комплекс организационных форм и методов стимуляции их самостоятельности познавательной и творческой активности в учебной деятельности, реализации приобретенных ЗУН в заданиях, приближенных к функционально-ориентированной деятельности учителя музыки.

Результаты диагностики подтвердили, что экспериментальная методика обеспечила повышение уровня музыкально-теоретической подготовленности будущих учителей музыки.

Ключевые слова: учитель музыки, музыкально-теоретическая подготовка, функции и компетенции, межпредметные связи, междисциплинарная координация, инновационные технологии.

Demir Baikal Utkan. Methods for developing of training in musical theoretical knowledge acquisition at higher musical education institutions in Ukraine – manuscript copyright

Thesis for a degree of Candidate of Pedagogic Sciences in Specialty 13.00.02 – Theory and Methodology of Musical Education – National Pedagogical Dragomanov University. – City of Kyiv, 2016.

The dissertation presents the look back analysis of forming of musical theoretical education system in the European culture area, there are extracted the milestones in development of Ukrainian system of musical academic training of music teacher.

There are described the long-term trends in current practice of musical education especially the combination of ethnocultural tendency and polycultural orientation in musical education of youths at school age, musical creative developing of pupils, their consequent involvement into different forms of collective music making, application of state-of-the-art IT solutions as a means of individualization and extension of art individual and creative development during the course of musical educating.

It is expanded the essence of the concept of “musical theoretical training” as well as the structure of musical academic training of future music teachers, the diagnostic method is defined in order to discover the levels of musical theoretical knowledge acquisition of future music teachers.

The methodical model is presented for forming the musical theoretical competence by students as the whole didactical system of interlinking principles, pedagogical conditions, methods, organization forms used for research task solving, the experimental work is described.

There are evaluated the test data their results have confirmed that the experimental methodology has ensured a higher efficiency by the musical theoretical training of future music teachers.

Key words. *Music teacher, musical theoretical training, functions and competences, inter-subject relationships, interdisciplinary coordination, innovational technologies.*

Підписано до друку 26.10.2016 р. Формат 60x84/16.

Папір офсетний. Гарнітура Times.

Наклад 100 прим. Зам. № 373

Віддруковано з оригіналів.

Видавництво Національного педагогічного університету
імені М.П. Драгоманова. 01601, м. Київ-30, вул. Пирогова, 9
Свідоцтво про реєстрацію № 1101 від 29.10.2002.
(044) 239-30-26.